

2. El fenomen migratori

La immigració a Catalunya durant la 2a meitat del s. XX

Com és sabut, les xifres sobre la immigració a Catalunya durant el franquisme són aclaparadores. Durant tot el període es varen arribar a instal·lar a Catalunya més d'1.600.000 persones. D'aquestes, aproximadament 1.300.000 ho varen fer entre els anys 1960 i 1975. De manera majoritària aquesta població procedia d'Andalusia, encara que també va ser significativa l'aportació de les Castelles, de l'Aragó, d'Extremadura o de Múrcia.¹ Totes aquestes persones varen arribar al Principat per un doble procés econòmic que se n'ha dit d'expulsió/atració. Expulsió dels seus llocs d'origen i atracció envers la Catalunya urbana o industrial. L'expulsió s'explica sobretot per motius econòmics relacionats amb una població sobreabundant per a les condicions de producció de les regions de partida. Encara que el règim franquista va dificultar les migracions tant com va poder², va ser incapaç d'impedir que una gran quantitat d'individus de manera més o menys simultània decidissin fugir de la pobresa. Una pobresa que tenia molt a veure amb els condicionants polítics, ja que no s'ha d'oblidar que després de la victòria de Franco desapareix qualsevol possibilitat de canviar el món rural a través de cap mena de reforma agrària.³

D'altra banda, l'atracció cal cercar-la en el fet que Catalunya, sobretot a partir del Pla d'Estabilització de 1959, estava immersa de ple en el desenvolupament industrial⁴. Per tant, era un país ple d'oportunitats per millorar el nivell de vida i, fins i tot, per assolir quotes de promoció social. Aquest creixement del sector secundari - basat en el tèxtil però cada cop més en les químiques, el metall, les elèctriques i la construcció - va comptar de manera decisiva amb aquesta arribada de població jove/adulta immigrant. Això va permetre que l'oferta de mà d'obra en sectors on no es necessitava un nivell elevat de qualificació fos constant⁵. Segons la demògrafa Anna Cabré, si no hagués estat per l'arribada d'aquesta immigració i el que va generar sobre el comportament demogràfic del país, Catalunya a hores d'ara superaria de poc els dos milions d'habitants⁶. Certament, des del punt de vista demogràfic i social, aquesta immigració espanyola va esdevenir un fet d'una gran capacitat transformadora per a Catalunya: a banda de fer augmentar la població absoluta, cal destacar que va fer créixer la nupcialitat i de retruc, va reactivar el creixement natural de la població que aleshores estava estancat. En conjunt, doncs, la població es rejuveneix.

Un altre efecte d'això té a veure amb la naturalesa de la població. Segons els demògrafs, tres de cada quatre catalans -o els seus pares o avis- han nascut fora de Catalunya⁷. Pot ser il·lustratiu en aquest sentit repassar les dades relatives a la procedència dels empadronats al Principat. Veurem que l'any 1940 el 80'9 % de la població era nascuda a Catalunya però al 1970 s'arriba a un mínim del 62'5 %, percentatge que torna a pujar al 63'8 % el 1981⁸. Totes aquestes xifres palesen la magnitud de l'arribada i deixen intuir el trasbals humà i material que va suposar el fenomen per a la majoria dels centres receptors. Sense anar més lluny, com veurem, Blanes també assolí el seu mínim de població nascuda al país el 1970, però superava la mitjana catalana amb la xifra de només el 53'67 %. És a dir que a Blanes el 46'33 % dels empadronats era nascut fora del Principat, mentre que a Catalunya la mitjana era del 37'5 %.

La immigració a Blanes. El cas d'Ardales

Com hom pot suposar, el Blanes dels anys cinquanta i seixanta, en tant que vila eminentment industrial, no va quedar gens al marge d'aquesta conjuntura general catalana en la qual els nuclis emergents i dinàmics foren els protagonistes de la recepció dels contingents migratoris. En realitat, durant aquell període per a algunes viles i ciutats el fet de no rebre immigrants va significar entrar en un cert procés de decadència i de pèrdua de pes dins la "xarxa urbana catalana". Cal tenir present, com ha dit M. Marin, que "*Els immigrants no van mai on no tenen expectatives de prosperar mínimament, i si s'equivoquen no s'hi queden gaire temps*".⁹ Així, per a molts dels nuclis receptors, tot i haver de fer un gran esforç en planejament, infraestructures o equipaments, en alguns casos no del tot reeixit, l'allau migratòria va representar l'entrada per aquestes viles al segment de les ciutats petites o mitjanes de la xarxa urbana catalana. En alguns aspectes aquest podria ser el cas de Blanes. Des de mitjan del s. XIX la vila havia anat perdent població en un incessant degoteig que no va parar fins a mitjan de la dècada dels anys vint del s. XX. Aquesta recuperació coincideix, entre d'altres coses, amb la instal·lació de l'empresa SAFA i la demanda de mà d'obra

⁴ Cal tenir present també el fet que, inicialment, les possibilitats d'anar cap a Europa eren poques a causa dels efectes de la Segona Guerra Mundial i que l'emigració a l'Amèrica Llatina ja no oferia els al·licients d'anys abans.

⁵ Marin, Martí. Els ajuntaments franquistes ... (Op. Cit)

⁶ Aquestes xifres fan referència a l'any 2000. Citat a: Turró i Ventura, X. Creixement demogràfic i onades migratòries. Revista de Girona, Núm. 200, Maig-juny de 2000.

⁷ Vegeu: Turró i Ventura, X. Creixement demogràfic ... (Op. Cit)

⁸ Aquestes dades procedeixen de la taula 3 de l'article: Marin i Corbera, M. *Ritmes i composició...* (Op.Cit).

⁹ Marin i Corbera, M. *Ritmes i composició...* p. 27. (Op. Cit).

que es va anar generant pel sector. Aquests primers grups de persones procedien de les comarques catalanes properes i posteriorment també de l'Aragó o de zones del llevant mediterrani com ara Múrcia o Almeria. Per tant, com ja hem comentat alguna vegada, l'arribada d'onades migratòries no era un fenomen desconegut per als blanencs ¹⁰. El que potser va canviar durant els anys cinquantes, seixantes i part dels setantes respecte d'abans va ser la magnitud del fenomen. Cal pensar que aquest període va esdevenir un dels més dinàmics de la història contemporània de Blanes. Els canvis socioeconòmics i territorials que la vila va experimentar durant aquests anys varen ser tan rellevants que gairebé es pot dir que ja prefiguren la ciutat del s. XXI. Són els anys del creixement econòmic, del "boom" demogràfic, de la consolidació del fet turístic de masses, de l'obertura i declivi final del règim franquista i, evidentment, de la gran onada immigratòria.

Pel que fa a la demografia pot ser interessant recordar que entre els anys 1955 i 1970 Blanes arriba a doblar la seva població. Les xifres absolutes les podem trobar en la següent taula:

Blanes	1950	1955	1960	1965	1970	1975
Habitants	7039	7.902	9.492	12.370	16.020	18.488

Amb tot, d'entre aquestes xifres generals, quin paper cal atorgar a la població immigrada? En aquest sentit pot ser il·lustrativa la taula de procedència dels habitants de Blanes d'entre 1955 i el 2004.

Procedència dels habitants de Blanes (%)

Nascuts	1955	1960	1970	1998	2002	2004
A Blanes	51.4	44.6	33.40	34.36	32.21	30.88
ACatalunya	18.5	20	20.27	28.20	28.09	27.46
Total català	69.9	64.6	53.67	62.56	60.3	58.34
A Espanya	30	34.8	44.75	31.74	28.78	26.45
Fora de l'Estat	0.1	0.6	1.58	5.69	10.92	15.20

Com hem comentat anteriorment el mínim de població empadronada a Blanes nascuda al Principat s'assoleix l'any 1970, mínim que també es dona aquest mateix any a nivell de tot el territori català. És a dir que el percentatge més elevat de població d'origen espanyol es dona aquest any. D'aleshores ençà, el nombre de persones nascudes a Catalunya no ha parat de créixer, contràriament al que passa amb les nascudes a Espanya, que no para de davallar. Amb tot, per copsar més acuradament la influència d'aquesta immigració caldria tenir present també la incidència de la segona generació nascuda ja a Blanes. La darrera consideració sobre aquesta taula té a veure amb la moderada davallada que es va produint a partir dels anys 90 amb els nascuts a Catalunya enfront del sobtat creixement dels nascuts fora de l'Estat. És a dir, la traça del que hem anomenat "nòva" immigració.

Les condicions d'Ardales i les motivacions de la marxa

A falta d'una anàlisi global sobre el fet migratori a Blanes durant el franquisme, hem volgut fer una modesta aproximació al tema a través d'un cas concret molt significatiu d'aquesta realitat: el de la immigració a Blanes dels habitants del poble malagueny d'Ardales ¹¹. Ardales és un poble situat al nord-oest de Màlaga a la zona nord de la comarca del Guadalhorce que actualment té al voltant de 3.000 habitants. El sector econòmic principal és el primari de l'agricultura (oliveres, cereals i ametllers) i la ramaderia (boví i cabrú). A banda, les bones comunicacions amb la costa han permès que molta població s'hi desplaci per treballar en la construcció o els serveis.

Aquesta estable situació econòmica contrasta amb la que es vivia a la vila durant els anys cinquantes i seixantes. El fet que la construcció dels embassaments hagués negat les millors terres de regadiu de la contrada juntament amb un règim de tinença de la terra caracteritzat pel fet que la propietat estava en mans de poques famílies, havien provocat l'existència d'uns grans contingents de població activa que bàsicament depenia dels escassos jornals lligats a l'estacionalitat dels conreus de secà. Aquesta situació al camp l'ha comentat molt bé algun dels immigrants ardalesys que hem pogut entrevistar ¹²:

¹⁰ Vegeu: DD.AA a: Catàleg de Fotoperiodisme i societat a la Costa Brava Sud. El Blanes de Joaquim Robert 1960-1975. Ajuntament de Blanes, 2004.

¹¹ Les dades de caràcter històric i estadístic referents a Ardales ens han estat proporcionades pel *Cronista Oficial de la Villa de Ardales*, el Sr. Francisco Ortiz Lozano.

¹² Entrevistes realitzades al local de l'Asociación de Ardaleños y Amigos de Ardales de Blanes el gener de 2005 per Antoni Reyes i Valent i Aitor Roger i Delgado. Transcrites per Aitor Roger i Delgado.

"Ardales no ha sido el pueblo más malo de Andalucía. Había el campo, la campiña y la tierra de viña, con almendros e higueras. A primeros de agosto se montaban unas chozas donde vivían las familias hasta finales de septiembre o primeros de octubre, recogiendo higos, almendras... Luego se iniciaba la recolecta de las aceitunas en la provincia de Sevilla."

S'imposava una realitat en la qual l'activitat econòmica agrícola no podia absorbir la necessitat de treball existent. Això provocava que les classes desfavorides de la comunitat haguessin de patir una severa coacció econòmica i extraeconòmica. No ha d'estranyar, doncs, que en la base de l'onada migratòria que busca una millora econòmica hi hagi un substrat polític relacionat amb l'immobilisme en les relacions de producció en el camp andalús i ardaleny.¹³ Com hem esmentat anteriorment, qualsevol esperança de reforma agrària havia quedat esvaïda amb el franquisme. És revelador el que en aquest sentit deia un altre dels entrevistats quan parlava del moment previ a la marxa:

"No había industria, sólo campo, y había muchos períodos de paro entre el escardado, la siega y la recolecta de aceitunas. En la plaza del pueblo nos reuníamos para ofrecernos como jornaleros, pero antes de escoger a una persona había quién te examinaba de arriba abajo y te preguntaba de que familia eras."

O aquesta altra persona que comentava:

*"En Ardales estábamos pasando mucho porque con tantos hijos y que no nos pagaban nada. Cada día 30 pesetas, trabajando de sol a sol. No es que le tengamos odio, porque el pueblo no tiene la culpa, pero pasamos lo nuestro"*¹⁴

Ardales havia assolit un màxim de població a l'inici de la dècada dels anys vint que es va mantenir amb poques baixes fins que els anys cinquanta comença a decreixer de manera molt considerable fins a veure's minvada en un percentatge molt remarcable a finals de la dècada dels setanta. Isabel Sánchez ha comentat al respecte que *"Ardales sufre una crisis de carácter demográfico"*¹⁵. Arribats a aquest punt, podria ser interessant donar un cop d'ull a l'evolució de la població d'Ardales a partir de mitjans s. XX.

Evolució de la població d'Ardales:

Ardales	1950	1960	1971	1975	1981
Habitants	5.187	4.603	4.070	3.121	3.009

Font: Francisco Ortiz Lozano (Cronista Oficial de la Villa de Ardales)

Si prenem les dades de la taula de l'evolució de la població d'Ardales en adonem de la magnitud del fenomen migratori. En trenta anys, de 1950 a 1980, la vila perd gairebé un 42 % de la seva població. Els ardaletans ja havien conegut la migració a l'Amèrica hispana amb la crisi de la fil·loxera a finals del XIX. Durant aquests anys, però, la població es dirigeix d'una banda cap a la capital de la província, de l'altra cap a zones industrialitzades com Catalunya, el País Basc, València, Madrid o Avilés, i com a darrera destinació trobem Europa.

Algunes xifres de l'onada migratòria

Pel que fa a Catalunya, probablement el lloc amb més presència d'ardalenys sigui Blanes. Amb les fonts que disposem es fa difícil quantificar la presència ardaletana a la nostra ciutat al llarg de més de 55 anys¹⁶. Tot i la parcialitat amb que cal agafar-se les dades que tenim, pensem que val la pena comentar-les perquè poden ser prou il·lustratives del fenomen. L'any 1965 hi havia empadronades a Blanes 414 persones nascudes a Ardales. Si a aquesta xifra hi sumem familiars directes ja nascuts a Blanes o en algun cas a Màlaga capital ens surten 704 persones. Cal dir que el 1965 ja s'havia absorbit una de les grans puntes d'arribada d'ardalenys (1959-1962) però no és clar que tots estiguessin registrats i, a més, encara faltava per arribar una darrera punta important de gent. Així, doncs, aquest contingent de persones vindria a representar aproximadament el 6 % de la població total de Blanes i al voltant del 15 % de tota la població emigrada al Blanes de 1965. És a dir, estem parlant d'unes xifres considerables ja que ens referim a un sol poble d'origen.

¹³ A banda de la casuística general relativa a les motivacions de la marxa, aquestes coaccions extraeconòmiques esmentades queden paleses en el que ens deia un altre dels entrevistats: *"Algunos ardaleños vinieron desterrados por cuestión de infidelidades, entonces dominaban los curas y las beatas. Otros fueron desterrados por robar, lo hacían por necesidad, porque tenían hambre, y vinieron a Blanes donde tenían algún conocido."*

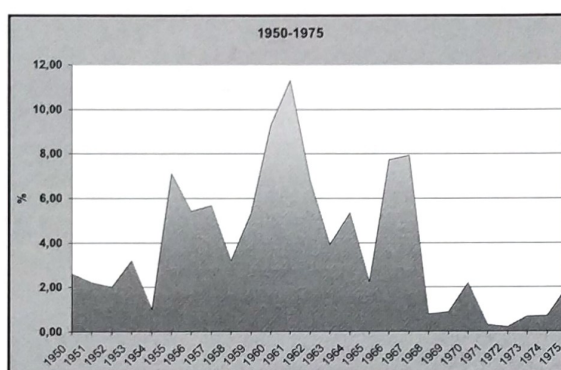
¹⁴ Aquesta cita procedeix del treball: Florido Baena, M.; Montes Muñoz, M. *De Ardales a Blanes. Historia de una emigración 1950-1975*. Treball de batxillerat. IES Sa Palomera, Blanes, 2001.

¹⁵ Vegeu: Sánchez García, Isabel. *El fenómeno de la emigración en Ardales*. Catàleg de la Feria y Fiestas de Ardales en honor de su patrona la Virgen de Villaverde. Ayuntamiento de Ardales, 2001. Aquesta autora esmenta unes xifres de població superiors a les de la nostra taula, per tant segons això el percentatge de pèrdua de població encara podria ser superior.

¹⁶ Les fonts que hem pogut utilitzar per intentar extreure alguna dada quantitativa de l'onada migratòria es limiten als Padrins Municipals d'Habitants de Blanes. Hem tingut temps de buidar la renovació de 1965 i d'extreure dades de manera mecanitzada del Padró de 2004. Com es sabut són dades que cal relativitzar atès que existeix un percentatge de població no registrada. Vegeu: AMBL. 9.4 Padró Municipal d'Habitants de 1965. 9 vols.

Quaranta anys després d'aquesta data, la mateixa font ens indica que a Blanes a hores d'ara hi ha 398 persones empadronades nascudes a Ardales. A aquestes caldria afegir-hi una trentena d'ardalenys més que consten nascuts a Màlaga capital però que per la circumstancialitat del fet caldria considerar a tots els efectes com a fills d'Ardales. Per tant, ens situem en una xifra que volta les 430 persones, que representen al voltant del 4'5 % dels empadronats blanenys nascuts a Espanya. Tanmateix, aquestes xifres continuen parlant de la pervivència del "fet ardaleny". Si les comparem amb 1965 veiem que es manté una xifra similar tot i la mortalitat o el retorn d'algunes persones al seu lloc d'origen. I, sobretot, perquè després de 1965 l'onada migratòria d'Ardales com veurem no decreix. Finalment, per copsar l'abast del "fet ardaleny" a Blanes caldria un estudi on es tingués present l'abundant família d'aquestes persones ja nascuda a Catalunya.

Ja hem vist que no és senzill parlar de xifres absolutes d'immigrants. Però, que podem dir dels fluxos d'arribada? A partir de la comparació de dades de les fonts que hem pogut consultar sembla clar que la gran majoria de la població immigrada d'Ardales arriba a Blanes entre els anys 1955 i 1967¹⁷. Dintre d'aquest gran període trobaríem tres moments punta: el primer en importància és el situat entre 1960 i 1962, el segon seria el situat entre 1966 i 1967 i el tercer és l'inicial de 1955 a 1957. Això, però, no vol dir que no hi hagi arribades més enllà d'aquests anys. En realitat el flux s'inicia el 1949 i, tret d'algun any concret, no para d'arribar gent fins a mitjans dels anys vuitanta. Atenent, però, a la importància del percentatge dintre del total d'arribats hem fet un gràfic que recull les seqüències més significatives de les vingudes entre 1950 i 1975. De fet, els resultats no fan res més que confirmar el que la percepció dels mateixos immigrants ja tenia assumit: un dels entrevistats ens havia dit: "Fue entre el año 1960-1962 cuando vino más gente de Ardales a Blanes."

Taula del flux d'arribada de població d'Ardales a Blanes de 1950 a 1975.

La sortida d'Ardales i l'arribada a Blanes

Gràcies al testimoni d'una part dels protagonistes hem pogut esbrinar com es van produir els primers contactes entre els dos pobles. Totes les fonts consultades indiquen que les dues persones d'Ardales que primer varen arribar a Blanes varen ser Antonio Baeza i Antonio Chamorro l'any 1949. Com que Baeza coneixia Catalunya perquè havia fet el servei militar als Pirineus i Chamorro tenia un germà destinat a Blanes com a Guàrdia Civil, els dos companys varen decidir marxar del poble i anar a provar sort cap al nord. El viatge, que va transcórrer a través de la ruta Madrid – Saragossa – Barcelona, va ser una epopeia. Però va ser en arribar a Madrid que, per no separar-se, decideixen anar tots dos cap a Blanes. Pel camí feien algun jornal i amb els diners menjaven i agafaven algun mitjà de transport. I, quan no hi havia més remei seguien a peu. El viatge va durar més de vint dies i les varen passar de tots colors. Un cop arribats a bon port, per mediació del germà de Chamorro, Bartolomé, els dos companys varen començar a treballar a l'empresa SAFA (Sociedad Anónima de Fibras Artificiales). Es pot dir que a partir d'aquest moment el nom d'aquesta empresa quedaria íntimament lligat al futur d'una bona part dels nouvinguts d'Ardales. Així doncs, aquestes dues persones varen ser la punta de llança de la migració ardaleny a la vila. Com molt bé recordaven la majoria dels entrevistats, el que es va generar aleshores va ser un imparable fenomen de "boca-orella" pel qual ràpidament varen circular pel poble de sortida les possibilitats que oferia Blanes¹⁸:

¹⁷ Les fonts consultades i que hem comparat percentualment han estat les següents:

- Padró Municipal d'habitants de 1965. (AMBL, LL/555-563)

- Padró Municipal d'habitants de 2004. (Ajuntament de Blanes)

- Dades del treball: Florido Baena, M; Montes Muñoz, M. *De Ardales a Blanes*.

Historia de una emigración 1950-1975. Treball de batxillerat. IES Sa Palomera, Blanes, 2001.

¹⁸ Com ha comentat Y. Barbaza, el fenomen podia haver anar així: "L'immigrant, habituat a un nivell de vida molt baix, arriba aviat a fer prou economies per comprar - de vegades, però, a crèdit - una gavardina i un rellotge. Aleshores es fa fotografia posant ben en evidència totes dues coses. Envia la foto a la família; aquesta fa el tomb pel poble tot suscitant l'admiració i l'enveja, i desferma noves partences. L'emigració és tant més contagiosa com més pobre és el poble de partida" Vegeu: Barbaza, Y. *El paisatge humà de la Costa Brava*. Edicions 62, Barcelona, 1988. 2 Vols, p. 121. En aquest mateix sentit pot ser il·lustratiu el testimoni de Diego Baeza Berrocal, germà d'Antonio quan deia que: "Al mes y medio de llegar a Blanes mandó una carta a mi madre con 50 pesetas, que era un billete colorado, y un trozo de seda, para explicar que trabajaba en una fábrica de seda." Entrevista realitzada per Aitor Roger el 7 de febrer de 2005.

*"Vine el año 1952 después que familiares y amigos que ya estaban en Blanes me llaman para venir a trabajar a la SAFA. Me hospedé en el Molino."
"Llegué a Blanes el año 1953, mi hermano estaba aquí trabajando en la Bóvila. El uniforme de militar que llevaba me sirvió como ropa de trabajo."*

En efecte, el fet de poder-se recolzar mínimament en algun familiar o amic va ser determinant per a molts ardaletenys a l'hora de prendre la decisió sobre el destí de la seva partida. Com a dit un dels nostres interlocutors:

"(...) Cuando llegabas siempre tenias la ayuda de un paisano durante los primeros días y te ofrecian las pocas camas que habia y también mucho cariño, mucho más que ahora que te encuentras con un paisano y no lo saludas."

El mitjà de transport més utilitzat per al desplaçament va ser el tren i en menor mesura el vaixell. Molts dels nostres entrevistats varen manifestar haver vingut amb el tren anomenat El Sevillano, que feia la ruta Sevilla - Barcelona. D'altres varen fer el viatge en vaixell via València. Fins i tot, en algun cas es varen utilitzar els dos mitjans. Una de les famílies entrevistades per Florido i Montes ho explica en aquests termes ¹⁹:

"(...) Veníamos los siete en tren. Pusimos unas mantas y dormíamos en el pasillo."

"(...) En tren los traje, hacía mucho frío y veníamos en aquellos trenes tan malos que habia."

El viatge va ser dur, però probablement ho va ser més el fet d'haver de fer front als controls policials que el Governador Civil de Barcelona havia disposat a les estacions per empresonar tothom que no justificés una feina o un allotjament. El règim franquista, al menys fins a finals dels anys cinquanta, no va veure amb bons ulls les migracions del camp atès el perill ideològic que per a ells representava la ciutat enfront de la "puresa nacional" del camp. Per tant, el règim va dificultar les migracions tant com va poder. A Barcelona es recloïa la gent al Pavelló de les Missions de Montjuïc i d'aquí podien ser retornats als seus llocs d'origen. Aquesta experiència va marcar a molts dels ardaletenys de Blanes:

"Eran muchos los que se bajaban antes de llegar a la estación de Francia de Barcelona, para evitar los controles que allí se hacían. Salí de mi pueblo el año 1952 y fui en barco hasta Valencia, porque sabía que todos los que llegaban a la estación de Francia de Barcelona con el tren El Sevillano si no llevaban una recomendación o no tenían un sitio donde hospedarse los cogían y los metían a Montjuïc. De Valencia a Barcelona fui en tren, con una señora que conocía de Valencia. A mi me quitaron a mi madre, a mis dos hermanas y a un hermano. Era el día 19 de marzo de 1956, lo recordaré toda la vida, tuve que ir sólo de Barcelona a Blanes, llorando, para buscar un papel que me solicitaban como certificado legal del sitio en donde nos hospedaríamos. Cuando llegué a Blanes, las dos primeras personas que encontré me firmaron en un papel y volví a Barcelona. En el viaje de regreso tuve que bajar en Pineda y seguir a pie hasta Blanes siguiendo la vía del tren."

I quan s'arribava a Blanes calia passar un nou control policial:

"Cuando llegábamos a Blanes teníamos que pasar por el cuartel de la Guardia Civil para enseñar el salvoconducto que nos habían hecho en Ardales".

El viatge es feia amb el que era imprescindible. Capses, farcells i, potser, una maleta. Alguna cosa de roba i de menjar, el matalàs i, en algun cas, la màquina de cosir. Com ha dit un dels entrevistats:

"Casi no traíamos maletas, llevábamos fardones y si teníamos una maleta era de cartón. Conservamos pocos recuerdos de los primeros años, no había sitio para guardarlos."

Un sostre i cap a treballar

Tots els entrevistats recorden la data i l'hora exacta en què varen arribar. Els nouvinguts buscaven ràpidament un lloc on hostatjar-se i a continuació cercaven feina. L'allotjament va ser una de les primeres preocupacions, sobretot a mesura que n'augmentava la demanda pel creixent nombre d'immigrants. Això va fer que el primer allotjament fos molt irregular i la seva tipologia força diversa: hi havia gent rellogada o acollida en cases particulars, diverses famílies que compartien cases o pisos, gent acollida per parents, solters allotjats al Molí de SAFA o també famílies que hagueren d'allotjar-se en masies atrotinades o casetes de vinya ²⁰.

¹⁹ Florido Baena, M.; Montes Muñoz, M. *De Ardales a Blanes. Historia de una emigración 1950-1975*. Treball de batxillerat. IES Sa Palomera, Blanes, 2001.

²⁰ En algun cas extrem es varen arribar a ocupar coves i antics bunkers i nius d'ametralladores de la Guerra. Com ha dit amb ironia algun dels entrevistats: *"Con la vivienda no tuvimos problema alguno, no teníamos que preocuparnos por nada: no había agua corriente, ni electricidad y el suelo era de tierra."*

"Era tanta la inmigración todos. En cualquier casa vivir hasta 10 o 12 perso"

"Al llegar buscábamos dormir y que nos diera ya que la comida era m almorzar, entonces allí plato caliente."

"Delante de la Pensio familias, cada una de el de la otra, de allí sacáb"

"Tenía casa en tres sitio sitio distinto."

Aquestes situacions de solar per fer-se la casa al principi, això no va v tot cas, només, les persp

"Luego fui a vivir con n en 55 metros cuadrados alguien de Ardales se lo más durmiendo en la c. mientras encontraban disponibles."

Aquesta solidaritat, feia a l'acollida i l' o la casa. L'esforç pos. podrien fer seus el

"Después de estar tra Cuatro Vientos y a Ma vivían en una planta bu"

"(...) la íbamos hacie semana y luego los don y su cuñado nos ayuda"

Així, poc a poc, varen vinyes o erms al voltant Enlaire, Mas Carolet, planificació urbanística el clavegueram. En un immigrants de la zona del barri: el llum, l'aig Pel que fa al paper de davant d'aquesta prob dels seixanta, en què, els primers plans par subministrament d'aig centres d'ensenyament Amb tot, anteriorment del Vilar al Racó d'en i el bon moment econ minimitzessin i engua

"Casi todos los que ha"

²¹ Vegeu: Abril i Roig, J. R. situació als barris o del col - Requena, M.C.; *Cine anys* Blanes, 1999.

- Requena, M.C.; El Blanes

²² Vegeu: Ajuntament de Bl primers ajuntaments democ

“Era tanta la inmigración que llegaba a Blanes que no había suficientes viviendas para todos. En cualquier casa había viviendo un regimiento, en una misma habitación podían vivir hasta 10 o 12 personas, y donde se hacía todo, comer, cocinar y dormir.”

“Al llegar buscábamos una mestressa, una mujer que tuviera una habitación donde dormir y que nos diera un plato de comida al mediodía. Te morías de hambre igualmente ya que la comida era malísima. Si trabajabas en SAFA te comprabas un bocadillo para almorzar, entonces allí sólo te daban leche. Después del turno de trabajo te comías un plato caliente.”

“Delante de la Pensión Isabel de Los Pinos, en una vivienda de 5x20 metros vivían 5 familias, cada una de ellas con tres o cuatro niños. El pozo y la comuna estaban una al lado de la otra, de allí sacábamos el agua para beber y lavarnos.”

“Tenía casa en tres sitios. Dormía en un sitio, comía en otro y me lavaban la ropa en otro sitio distinto.”

Aquestes situacions de provisionalitat amb poc temps varen deixar pas a la compra d'un solar per fer-se la casa o a la compra d'un pis, generalment a la perifèria urbana. Amb tot, al principi, això no va voler dir que es milloressin excessivament les condicions de vida. En tot cas, només, les perspectives de futur. Alguns dels nostres entrevistats ho recorden així:

“Luego fui a vivir con mi hermana y nos hicimos una casita donde vivíamos 16 de familia en 55 metros cuadrados. El suelo era de tierra y había una comuna para todos. Si llegaba alguien de Ardales se lo llevaban a casa y cuando tu llegabas te podías encontrar a uno más durmiendo en la cama que compartías con otras dos personas. Se estaban en tu casa mientras encontraban un sitio donde vivir, pero entonces no había suficientes viviendas disponibles.”

Aquesta solidaritat que es respirava entre els vilatans ardaletans acabats d'arribar pel que feia a l'acollida i l'allotjament en molts casos es feia palesa també a l'hora de construir-se la casa. L'esforç posat en comú els va donar molt bons resultats. La majoria dels entrevistats podrien fer seus el paràgrafs següents:

“Después de estar trabajando hasta el sábado por el mediodía el domingo nos íbamos a Cuatro Vientos y a Mas Enlaire a construir la casa de nuestros familiares y amigos, que vivían en una planta baja y querían construirse un piso arriba.”

“ (...) la íbamos haciendo de Domingo a Domingo. Mi marido tenía que trabajar por la semana y luego los domingos los amigos que venían de allí, del pueblo y eran paletas. Ellos y su cuñado nos ayudaron a hacer la casa”.

Així, poc a poc, varen anar naixent petits barris en llocs que poc abans eren camps, vinyes o erms al voltant del nucli urbà. Les primeres zones en construir-se varen ser Mas Enlaire, Mas Carolet, Quatre Vents i Valldolig. Com cal suposar, no hi havia cap mena de planificació urbanística i sovint faltaven serveis tant bàsics com el llum, l'aigua corrent o el clavegueram. En una entrevista aparegut a la revista Recvll el Nadal de 1967 diversos immigrants de la zona de Valldolig i Mas Borinot manifestaven com a principals mancances del barri: el llum, l'aigua corrent, la llunyania de l'escola i el mal estat dels camins ²¹.

Pel que fa al paper dels estaments oficials cal dir que la reacció decidida de l'Ajuntament davant d'aquesta problemàtica constructiva i humana no s'esdevé fins entrada la dècada dels seixanta, en què, amb una important despesa pressupostària, es començaran a aprovar els primers plans parcials i a executar importants obres d'infraestructura relatives al subministrament d'aigua, al clavegueram, a la urbanització i pavimentació de barris o als centres d'ensenyament ²².

Amb tot, anteriorment hi ha actuacions com les de San José de la montaña o Nostra Senyora del Vilar al Racó d'en Portes i Els Pins respectivament. Afortunadament, l'esforç personal i el bon moment econòmic varen anar de bracet perquè la munició de problemes inicials es minimitzessin i enguany, com ha dit algun dels nostres entrevistats:

“Casi todos los que han venido de Ardales ahora tienen su casita de propiedad en Blanes.”

²¹ Vegeu: Abril i Roig, J. *Reportatges. El Nadal*. Recvll, 1967, núm. 1086. També per a un millor coneixement de la situació als barris o del col·lectiu d'immigrants es poden consultar els següents articles:

- Requena, M.C: *Cine anys de treball social en un poble de la costa (Blanes 1967-1971)*. Blanda, núm. 2, pp 81-93. Blanes, 1999.

- Requena, M.C: *El Blanes dels anys seixanta “petites històries de vida”*. Blanda, núm.7, pp 92-107. Blanes, 2004.

²² Vegeu: Ajuntament de Blanes. *Doce años de gestión municipal 1961-1972*. Blanes. 1973. Amb tot, no és fins als primers ajuntaments democràtics que la situació als barris es comença a normalitzar definitivament.